

Zielony Ład i Ukraina

Natalia Andrusiewicz

W grudniu 2019 roku Unia Europejska przyjęła ambitny program działań – Europejski Zielony Ład (European Green Deal, dalej w tekście EZŁ), którego celem jest osiągnięcie przez Europę neutralności klimatycznej do 2050 roku. Dla Ukrainy plany Unii Europejskiej, wyznaczające zielone cele w praktycznie wszystkich sferach życia społecznego, mają wielkie znaczenie zarówno w kontekście jej geopolitycznych dążeń do wejścia do UE oraz przyłączenia się do ogólnoeuropejskich trendów, jak i w zakresie nowych możliwości dekarbonizacji gospodarki.

Jako że Ukraina nie jest członkiem Unii, Europejski Zielony Ład pozostaje czynnikiem zewnętrznym i należy go rozpatrywać pod kątem zarówno możliwości, jak i zagrożeń dla Ukrainy. Między innymi warto postrzegać go jako nowy impuls dla synchronizacji polityki i ustawodawstwa z celami i zadaniami EZŁ. Globalny wymiar EZŁ i partnerstwo dwustronne między Ukrainą a UE umożliwiają Ukrainie włączenie się w ten proces i znajdowanie nowych obszarów współpracy w ramach EZŁ, a także pogłębienie partnerstwa z UE oraz z jej państwami członkowskimi.

I. Skutki Europejskiego Zielonego Ładu dla Ukrainy na poziomie strukturalnym, gospodarczym i politycznym – ukraiński punkt widzenia

Dlaczego Ukraina powinna przyłączyć się do Europejskiego Zielonego Ładu?

- Ukraina staje się częścią ogólnoeuropejskiego procesu zielonej transformacji;
- Ukraina zyskuje nowe możliwości finansowania ekologicznego rozwoju i modernizacji oraz współpracy przy konkretnych zagadnieniach ekologicznych z Unią Europejską oraz z państwami członkowskimi UE;

- Ukraina zyskuje nowy impuls dla realizacji swoich zobowiązań międzynarodowych (umowa stowarzyszeniowa między UE i Ukrainą, porozumienie paryskie, konwencja o różnorodności biologicznej, Wspólnota Energetyczna).

Ukraina jest jedynym krajem Partnerstwa Wschodniego, który od razu zgłosił chęć dołączenia do EZŁ i zaczął zarówno aktywne działania wewnętrzne, jak i dialog z UE odnośnie możliwości stania się częścią ogólnoeuropejskiej zielonej transformacji. Można wymienić dwa podstawowe powody, dla których ukraiński rząd przyjął w tej kwestii tak otwarte i aktywne stanowisko:

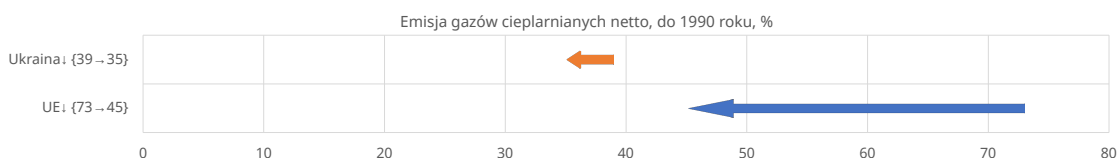
- polityczny: Ukraina chce być postrzegana jako część przestrzeni europejskiej, dlatego taka szeroko zakrojona, globalna inicjatywa nie mogła pozostać przez rząd niedostrzeżona;
- finansowy: Europejski Zielony Ład od początku był postrzegany jako możliwość pozyskania nowego (dodatkowego) finansowania dla realizacji reform (lub wsparcia pewnych reform, na przykład uchwalenia ambitnego narodowego wkładu własnego).

Wskaźniki docelowe UE (odnośnie EZŁ) i Ukrainy

Europejski Zielony Ład wymienia zadania i wskaźniki docelowe dla każdego obszaru działań. W odniesieniu do większości sfer Ukraina ma odpowiednie zadania zapisane w swoich dokumentach strategicznych i umowie stowarzyszeniowej. Interesujące jest porównanie wskaźników docelowych zatwierdzonych przez UE oraz tych mających zastosowanie w Ukrainie. Dla niektórych sfer bieżące priorytety różnią się od celów EZŁ (na przykład: o ile sektory energetyki, polityki przemysłowej i transportu UE są jednoznacznie nastawione na dekarbonizację, o tyle w Ukrainie priorytet mają projekty infrastrukturalne, odbudowa potencjału przemysłu czy niezależność energetyczna). Dla niektórych wskaźników docelowych Ukraina ma z krajami Unii wspólny kierunek ruchu, ale różne możliwości startowe¹.

Kilka przykładów:

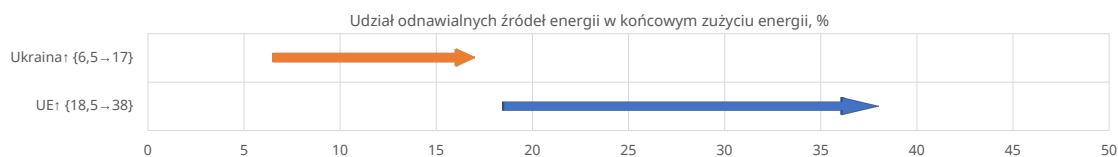
W sferze celów klimatycznych:

Dane: Ramowa Konwencja OZN; Nowy planowany wkład narodowy UE, drugi planowany wkład narodowy Ukrainy do porozumienia paryskiego.

¹ Por. szerzej: *Картування стратегічних цілей України та ЄС у контексті Європейського зеленого курсу: вектори розвитку та флагманські ініціативи. Аналітичний документ [Mapowanie celów strategicznych Ukrainy i UE w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu: wektory rozwoju i inicjatywy flagowe. Analiza]*, Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”, 2021.

W sferze energetyki:

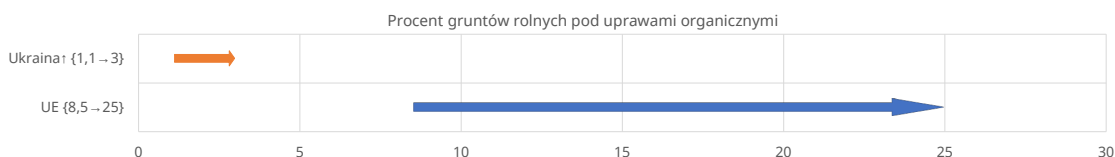

Dane: Eurostat, Międzynarodowa Agencja Energetyczna, Państwowa Agencja Efektywności Energetycznej, państwowa strategia polityki ekologicznej Ukrainy do 2030 roku, pakiet klimatyczny UE (2019, 2030).

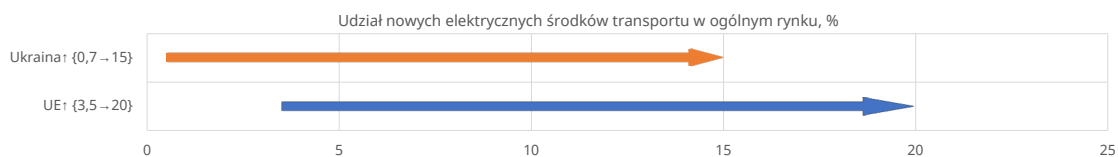
Dane: Komisja Europejska, MSW Ukrainy (2019, 2030).

W sferze rolnictwa:

Dane: Wyniki monitoringu Ministerstwa Gospodarki Ukrainy za 2020 rok, Narodowa Strategia Gospodarcza do roku 2030, Eurostat (2019, 2030).

W sferze transportu:

Dane: Wyliczenia własne, Europejska Agencja Środowiska, komunikat *Europejski Zielony Ład* (2018, 2025), drugi planowany wkład narodowy Ukrainy do porozumienia paryskiego.

W sferze bioróżnorodności:

Dane: Narodowa Strategia Ekologiczna do 2030 roku, Państwowa Służba Statystyki Ukrainy, Strategia UE na rzecz bioróżnorodności, Bank Światowy (2018/2019, 2030).

Europejski Zielony Ład w ukraińskich dyskusjach wewnętrznych

Kwestia EZŁ od 2020 roku jest omawiana na najwyższym szczeblu politycznym, w środowisku eksperckim, przez organizacje społeczne i biznesowe.

Rok 2020 można opisać jako rok znaczących deklaracji ukraińskiego rządu na temat znaczenia EZŁ dla Ukrainy i jej gotowości włączenia się w tę inicjatywę. Ukraina przygotowała nawet stanowisko dotyczące swojego udziału, zawierające konkretne propozycje dla wszystkich działań EZŁ, i przekazała je stronie unijnej. Takie podejście było najprawdopodobniej związane z nadziejami Ukrainy na pozyskanie zauważalnego dodatkowego finansowania, w szczególności w zakresie inwestycji i wsparcia dla

biznesu. W 2021 roku retoryka uległa pewnej zmianie: Ukraina przeszła od deklaracji politycznych do podejścia bardziej pragmatycznego i wybrała kilka głównych kierunków przyszłej współpracy z Unią w zakresie EZŁ. Można tu wymienić wodór, sojusze przemysłowe, kwestie klimatyczne, a także najbardziej aktywne stanowisko, jakie Ukraina zajmowała odnośnie objęcia jej podatkiem granicznym od śladu węglowego (CBAM).

Kluczowe znaczenie powyższych kwestii zostało potwierdzone podczas siódmego posiedzenia Rady Stowarzyszenia UE–Ukraina. Wskazano wówczas następujące sfery wspólnych interesów w ramach EZŁ: efektywność energetyczna, wodór, sprawiedliwa transformacja regionów węglowych, sojusze przemysłowe oraz architektura kryzysu klimatycznego.

W 2021 roku Ukraina zaczęła włączać odwołania do EZŁ, jego poszczególnych celów i działań, do swoich wewnętrznych dokumentów strategicznych oraz aktów prawnych. Można wśród nich wskazać:

– **Plan priorytetowych działań rządu na rok 2021**². Udział Ukrainy w EZŁ, w szczególności poprzez przeprowadzenie konsultacji z Unią i rozpoczęcie dialogu strukturalnego, zostaje wskazany jako jeden z kroków w stronę integracji europejskiej. Istotne jest włączenie priorytetowych sfer EZŁ do polityki sektorowych. Najwyraźniej widać to w sektorze energetyki i efektywności energetycznej; chodzi o działania związane z transformacją regionów węglowych, program i plan termomodernizacji budynków, w szczególności ustalenie wymagań dla budynków prawie zeroenergetycznych, ustalenie nowych wymagań technicznych w związku z dostosowaniem się do dyrektywy Ecodesing, opracowanie całościowego planu walki ze zmianami klimatycznymi i rozwoju energetyki, kwestię wsparcia produkcji energii z OZE i biologiczne paliwa stałe. Dużo uwagi poświęcono pracom nad rozwojem energetyki wodorowej. Plan działań priorytetowych zakłada opracowanie i złożenie do rządu Ukrainy projektu strategii rozwoju energetyki wodorowej Ukrainy; już został opracowany i publicznie udostępniony projekt mapy drogowej dla produkcji i wykorzystania wodoru w Ukrainie, a przedsiębiorstwa Naftogaz i Energoatom porozumiały się w sprawie współpracy przy wykorzystaniu obecnych i tworzeniu nowych możliwości produkcji i przechowywania wodoru.

– **Koncepcja państwowego programu sprawiedliwej transformacji regionów węglowych**³. Koncepcja ta wskazuje główne drogi sprawiedliwej transformacji regionów węglowych oraz spodziewane efekty programu, przedstawia ocenę zasobów finansowych, materialnych i technicznych oraz kapitału ludzkiego.

– **Strategia w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego i adaptacji do zmian klimatycznych do roku 2030**⁴. Strategia wskazuje sektory społeczne i gospodarcze wrażliwe na zmiany klimatu, cele strategiczne i zadania, spodziewane rezultaty, a także zawiera operacyjny plan realizacji na lata 2022–2024.

2 Розпорядження № 276-р Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік [Rozporządzenie nr 276-r O zatwierdzeniu planu priorytetowych działań rządu na 2021 rok], 24.04.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2021-s240321>.

3 Постанова № 1024 Про схвалення Концепції Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року [Uchwała nr 1024 O uchwaleniu koncepcji państwowego programu sprawiedliwej transformacji regionów węglowych], 22.09.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2021-%D0%BF#Text>.

4 Розпорядження № 1363-р Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року [Rozporządzenie nr 1363-r O uchwaleniu strategii w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego i adaptacji do zmian klimatycznych do 2030 roku], 20.10.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>.

– **Narodowa strategia gospodarcza do roku 2030**⁵. Narodowa strategia gospodarcza do roku 2030 bierze za podstawę dwa priorytety EZŁ: dekarbonizację i rozwój gospodarki cyfrowej jako jednego z impulsów dla wzrostu gospodarczego Ukrainy. Z jednej strony strategia zaleca podniesienie konkurencyjności dzięki modernizacji, wprowadzeniu technologii i innowacji oszczędzających materiały i energię, a z drugiej strony proponuje „kształtowanie indywidualnego podejścia do Ukrainy w stosowaniu mechanizmu granicznego podatku węglowego (CBAM) jako do państwa, które przyjęło zobowiązania dotyczące stowarzyszenia politycznego i integracji gospodarczej z UE w ramach umowy stowarzyszeniowej między Ukrainą i UE”. Narodowa strategia gospodarcza umieszcza kwestie związane z EZŁ w kontekście wsparcia ukraińskiego biznesu przy pokonywaniu związanych z tym projektem wyzwań. W strategii wyraźnie widoczne jest uwzględnianie interesów przedsiębiorstw w kontekście zagrożeń ze strony EZŁ.

– **Drugi planowany wkład Ukrainy do porozumienia paryskiego**⁶. Dokument wskazuje cel: do 2030 roku ograniczyć emisję gazów cieplarnianych do poziomu 35% w porównaniu z rokiem 1990.

– **Ustawa O efektywności energetycznej**⁷. Ustawa wskazuje główne działania w zakresie efektywności energetycznej, w szczególności preferencje dla działań energoefektywnych, usunięcie barier legislacyjnych, popularyzację i wykorzystywanie wysokowydajnych technologii, system zarządzania energią, system monitorowania zużycia energii, zachęcanie konsumentów do podniesienia efektywności energetycznej itd. Docelowy wskaźnik corocznego ograniczenia spożycia energii ma wynosić nie mniej niż 0,8% łącznych rocznych dostaw energii dla konsumentów, wyliczonych według średniej za okres od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2019 roku.

Niemniej jednak dotychczas nie opracowano i nie przyjęto w Ukrainie całościowego dokumentu, który określałby zasady Zielonego Ładu lub działania związane ze wszystkimi zadaniami EZŁ.

Można wskazać cztery procesy, którymi aktywnie zajmują się Ukraina i UE:

(1) CBAM. W lipcu 2021 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt podatku granicznego regulującego ucieczkę emisji dwutlenku węgla (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM), co zapoczątkowało bardziej konkretne rozmowy na temat potencjalnych zagrożeń dla ukraińskiego biznesu i obliczania potencjalnych strat. Powstała grupa robocza ds. CBAM. Strona ukraińska jako główny argument na rzecz niestosowania CBAM wobec Ukrainy wskazuje szczególną sytuację wynikającą z istnienia między Ukrainą i Unią umowy stowarzyszeniowej.

Istnieją na razie trzy badania, które mają określić znaczenie CBAM dla ukraińskich producentów i odpowiedzieć na pytanie, czy rzeczywiście mechanizm ten stanowi zagrożenie. W marcu 2021 roku GMK Center przedstawiło badanie z modelem matematycznym i kilkoma scenariuszami potencjalnego wpływu CBAM na przemysł metalurgiczny. Według ocen analityków wprowadzenie CBAM spowoduje spadek eksportu produkcji metalurgicznej do UE. Spodziewane jest zatrzymanie eksportu żeliwa

5 Постанова № 179 Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року [Uchwała nr 179 O zatwierdzeniu narodowej strategii gospodarczej do 2030 roku], 3.03.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

6 Розпорядження № 868-р Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди [Rozporządzenie nr 868-r O uchwaleniu drugiego planowanego wkładu Ukrainy do porozumienia paryskiego], 30.07.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-onovlenogo-nacionalno-viznachenogo-vnesku-ukrayini-do-parizkoyi-t300721>.

7 Закон Про енергетичну ефективність [Ustawa O efektywności energetycznej], 21.10.2021, Najwyższa Rada Ukrainy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>.

(ok. 0,5 mln ton rocznie), ponieważ jest to produkt o najmniejszej wartości dodanej. Jednak według prognoz poziom eksportu blach stalowych, rur i kęsów stalowych pozostanie na tym samym poziomie (ok. 4,5 mln ton rocznie). Zgodnie z analizą działanie CBAM obejmie ok. 2,5 mld euro węglochłonnego eksportu metalurgicznego rocznie, a ta branża będzie jedną z najmocniej dotkniętych⁸.

Badanie Kijowskiej Szkoły Gospodarki (KSG), udostępnione przez ekspertów w listopadzie 2021 roku, pokazuje wysoki poziom (od 36% do 42%) zależności ukraińskiej gospodarki od unijnego rynku. Specjaliści ocenili potencjalne ryzyko przy wprowadzeniu CBAM dla ukraińskiego eksportu i zależnych dziedzin gospodarki na ok. 2,9 mld dolarów rocznie⁹. Według szacunków ekspertów KSG konieczne jest opracowanie indywidualnych warunków CBAM dla ukraińskiej gospodarki, która ponosi straty związane z utratą kontroli nad częścią terytorium wskutek agresji Rosji. Warunki te winny uwzględniać obecne osiągnięcia w zakresie ograniczania emisji oraz stymulować modernizację i ograniczanie emisji bez wyraźnych negatywnych skutków dla gospodarki.

Według badań przeprowadzonych w listopadzie 2021 roku przez Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”¹⁰ UE jest dla Ukrainy największym partnerem handlowym z udziałem 41% w zagranicznym obrocie towarów i usług. Przy tym towary objęte CBAM (eksport, który może zostać objęty nowym mechanizmem) stanowią 17% ukraińskiego importu do UE (w ujęciu finansowym) w wysokości 3,2 mld euro w 2019 roku. W szczególności największy udział w ujęciu finansowym ma tu grupa „metale żelazne” (85%), znacznie mniejszy „energia elektryczna” i „nawozy”, odpowiednio 10% i 3,6%. Na „cement” i „aluminium” łącznie przypada poniżej 1,4%. Wpływ CBAM na import żeliwa i stali będzie mieć kluczowe znaczenie dla jego ogólnego wpływu na Ukrainę. Straty finansowe ukraińskich eksporterów żeliwa i stali po wprowadzeniu CBAM mogą sięgnąć 300–900 mln euro rocznie. Jeśli ukraiński system energetyczny nie zostanie zsynchronizowany z ENTSO-E, a także bez połączenia rynków energii elektrycznej Ukrainy i UE, eksport energii elektrycznej wyprodukowanej w elektrowni ciepłej w Bursztynie (na zachodniej Ukrainie, w obwodzie iwanofrankińskim) zostanie praktycznie wstrzymany; chodzi tu o 6 mld kWh na kwotę do 300 mln euro rocznie.

(2) Wodór. Komisja Europejska wskazała Ukrainę jako jednego z priorytetowych partnerów w przyszłej gospodarce wodorowej UE. Dlatego obecnie trwają intensywne prace nad przygotowaniem dokumentów strategicznych dotyczących produkcji i wykorzystania wodoru w Ukrainie, a Ministerstwo Energetyki Ukrainy przystąpiło do European Clean Hydrogen Alliance¹¹. Równocześnie eksperci międzynarodowi i ukraińscy podkreślają, że produkcja wodoru musi być nastawiona nie na eksport, tylko na dekarbonizację przemysłu w Ukrainie¹².

8 *Вплив CBAM на металургійну галузь в Україні [Wpływ CBAM na przemysł metalurgiczny w Ukrainie]*, marzec 2021, GMK Center, <https://gmk.center/wp-content/uploads/2021/04/CBAM-1.pdf>.

9 *Дослідження впливу на економіку України від впровадження CBAM Європейським Союзом. Аналітичний документ [Badanie nad wpływem CBAM wprowadzonego przez Unię Europejską na gospodarkę Ukrainy. Analiza]*, listopad 2021, Kijowska Szkoła Gospodarki, <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/11/Doslidzhennya-vplyvu-na-ekonomiku-Ukrayini-vid-vprovadzhennya-SVAM-Y-Evropeyskim-Soyuzom.pdf>.

10 *Вплив механізму вуглецевого коригування імпорту (CBAM) на торгівлю України з ЄС. Аналітичний документ [Wpływ granicznego podatku węglowego (CBAM) na handel Ukrainy z UE. Analiza]*, listopad 2021, Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”, <https://www.rac.org.ua/uploads/content/624/files/cbamukraineua.pdf>.

11 *Міненерго приєдналось до Європейського альянсу з чистого водню [Ministerstwo Energetyki Ukrainy przystąpiło do European Clean Hydrogen Alliance]*, Ministerstwo Energetyki Ukrainy, 17.06.2021, http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245548876.

12 *Ukraine's energy policy and prospects for the gas sector*, December 2021, The Oxford Institute for Energy Studies, https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2021/12/Insight-106-Ukraines-energy-policy-and-prospects-for-the-gas-sector.pdf?fbclid=IwAR0uQAKlxZ4dVUeTZOIhrEz7U_MTtc8ufNeBQjapa3LkqTiQoi3suA684; *CBAM no eksporcie: čo take „vuhlecevyj podatok” ЄС та чим він загрожує Україні [CBAM od eksportu: co to takiego „podatek węglowy” UE i jakie zagrożenia stanowi dla Ukrainy]*, „Європейська Правда”, 1.12.2021, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/12/1/7130830>.

(3) Surowce. W lipcu 2021 roku Ukraina i Unia Europejska podpisały memorandum o partnerstwie strategicznym w branży surowcowej¹³ i odpowiednią mapę drogową. Dokument przewiduje: udzielenie Ukrainie pomocy technicznej przy kształtowaniu sprzyjającego klimatu inwestycyjnego w sektorze surowcowym i udoskonalaniu bazy ustawodawczej dla inwestorów oraz przeprowadzenie szkoleń dla ukraińskich spółek i stowarzyszeń biznesowych, które chcą przyłączyć się do Europejskiego Sojuszu na rzecz Surowców (ERMA) i Europejskiego Sojuszu na rzecz Baterii (EBA). Te ustalenia są wyraźnym przykładem realizacji unijnej strategii zapewniania sobie dostępu do surowców strategicznych. Od rządu Ukrainy można tylko oczekiwać kroków mających zapewnić partnerstwo na zasadach dostarczania towarów o wartości dodanej, a nie samych surowców.

(4) Zmiany klimatu. Od stycznia 2021 roku w Ukrainie zaczął działać system monitoringu, raportowania i weryfikacji gazów cieplarnianych w przemyśle¹⁴. Został przyjęty drugi, ambitny planowany wkład narodowy do porozumienia paryskiego. A bezpośrednim skutkiem udziału w konferencji klimatycznej ONZ COP 26 w Glasgow było przyłączenie się do globalnej inicjatywy ograniczenia emisji metanu, Powering Past Coal Alliance (PPCA), Deklaracji w sprawie lasów i wykorzystania gruntów¹⁵.

Europejski Zielony Ład od strony instytucjonalnej

Ze strony Ukrainy koordynatorką kwestii związanych z EZŁ jest wicepremierka ds. integracji europejskiej Olha Stefaniszyna, ze strony Komisji Europejskiej – Katarína Mathernová, przewodnicząca Grupy Wsparcia dla Ukrainy KE.

W styczniu 2020 roku utworzono międzyresortową grupę roboczą (MGR) ds. koordynacji walki ze skutkami zmian klimatycznych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej Europejski Zielony Ład. Grupa ta jest tymczasowym organem konsultacyjnym i doradczym rządu Ukrainy, utworzonym „w celu koordynowania zaplanowanych działań centralnych i lokalnych organów władzy wykonawczej przy określaniu mechanizmów realizacji państwowej polityki w zakresie implementacji celów stabilnego rozwoju Ukrainy, stworzenia warunków dla zapewnienia konkurencyjności ukraińskich producentów i przedsiębiorstw podczas realizacji inicjatywy Komisji Europejskiej Europejski Zielony Ład, zachowania bioróżnorodności, ochrony zdrowia i dobrobytu obywateli przed skutkami zmian klimatu”¹⁶. Pierwsze posiedzenie grupy miało uroczysty przebieg na najwyższym szczeblu, z udziałem premiera Ukrainy. Ministrowie odpowiednich ministerstw, których działalność jest związana ze sferą EZŁ, prezentowali swoje wizje możliwości dołączenia Ukrainy do Europejskiego Zielonego Ładu. Drugie posiedzenie grupy odbyło się w grudniu 2021 roku¹⁷. Zostało ono poświęcone omówieniu kwestii zmian klimatycznych (pogłębienie dialogu z Unią w kontekście EZŁ), integracji polityk sektorowych z celami EZŁ,

13 Меморандум про взаєморозуміння щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії [Memorandum o porozumieniu w sprawie strategicznego partnerstwa energetycznego pomiędzy Ukrainą i Unią Europejską wspólnie z Europejską Wspólnotą Energii Atomowej], 24.11.2016, Najwyższa Rada Ukrainy, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-16#Text.

14 В Україні запустили систему моніторингу за викидами парникових газів [W Ukrainie zaczął działać system monitoringu produkcji gazów cieplarnianych], Ministerstwo Ochrony Środowiska i Naturalnych Zasobów Ukrainy, 22.02.2021, <https://mepr.gov.ua/news/36875.html>.

15 Україна змогла досягти поставлених перед собою цілей під час кліматичної конференції у Глазго [Ukrainie udało się zrealizować cele określone podczas konferencji klimatycznej w Glasgow], Ministerstwo Ochrony Środowiska i Naturalnych Zasobów Ukrainy, 23.11.2021, <https://mepr.gov.ua/news/38483.html>.

16 Постанова № 33 Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань координації подолання наслідків зміни клімату в рамках ініціативи Європейської Комісії Європейський зелений курс [Uchwała nr 33 O utworzeniu międzyresortowej grupy roboczej ds. koordynacji walki ze skutkami zmian klimatycznych w ramach inicjatywy KE Europejski Zielony Ład], 24.01.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/33-2020-%D0%BF#Text>.

17 Реалізація кліматичних цілей Європейського зеленого курсу дозволить покращити якість довкілля та життя громадян [Realizacja celów klimatycznych Europejskiego Zielonego Ładu pozwoli na poprawienie jakości środowiska i życia obywateli], „Eurointehracijnyj portal”, 21.12.2021, <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4364>.

CBAM, rozwojowi instrumentów finansowych wspierających zieloną transformację. Utworzono stałe podgrupy tematyczne: niezależność energetyczna i transformacja energetyki, efektywność energetyczna i termomodernizacja, nowa konkurencyjna gospodarka, finanse klimatyczne dla zapewnienia zielonej transformacji.

W marcu 2021 roku powstała grupa robocza, której zadaniem jest wypracowanie stanowiska w sprawie stosowania wobec Ukrainy granicznego podatku węglowego przed przeprowadzeniem konsultacji z Komisją Europejską¹⁸. Grupa robocza ma wspierać koordynację działań organów władzy i wspomagać wypracowywanie jednolitego stanowiska strony ukraińskiej w konsultacjach z KE w kwestii CBAM, a także przygotować propozycje dotyczące stosowania CBAM wobec Ukrainy. Nie istnieją publicznie dostępne materiały z działalności tej grupy roboczej.

II. Postrzeganie EZŁ przez różnych interesariuszy w Ukrainie (szansa czy zagrożenie?)

Biuro wicepremiera ds. integracji euroatlantyckiej i europejskiej. Jego zadaniem jest procedowanie spraw związanych z zieloną transformacją na poziomie Ukraina–UE i wypracowywanie postrzegania Ukrainy jako „zielonego lidera” wśród krajów Partnerstwa Wschodniego. Cele Ukrainy związane z synchronizacją jej polityki z EZŁ będą realizowane poprzez zobowiązania klimatyczne w ramach porozumienia paryskiego, zieloną transformację gospodarki, efektywność energetyczną, sprawiedliwą transformację regionów węglowych. Duże zainteresowanie budzi kwestia utworzenia nowych instrumentów finansowych, które pomogą Ukrainie przeprowadzić transformację klimatyczną: „Instrumenty UE skierowane na osiągnięcie neutralności klimatycznej powinny wykraczać poza granice UE i dotyczyć wszystkich krajów Europy... Nieproporcjonalny dostęp do zasobów finansowych grozi zaburzeniem konkurencji na rynku europejskim”¹⁹.

Koncentracja na problemach CBAM i tym, jak ukraiński biznes może ich uniknąć. Chodzi przede wszystkim o to, że zielona transformacja Ukrainy musi odbywać się z uwzględnieniem ram czasowych, dostępnych środków finansowych państwa i możliwości ukraińskiego biznesu²⁰, a Unia powinna uwzględniać te działania, które Ukraina już realizuje na poziomie narodowym w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych²¹. W kwestiach związanych z zieloną transformacją Ukraina powinna uczestniczyć w przygotowywaniu inicjatyw unijnych, a nie dołączać do nich na etapie ich implementacji²².

18 Постанова № 265 Про утворення робочої групи для узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій з Європейською Комісією [Uchwała nr 265 O utworzeniu grupy roboczej ds. sposobów stosowania wobec Ukrainy granicznego podatku węglowego przed przeprowadzeniem konsultacji z Komisją Europejską], 24.03.2021, Rada Ministrów Ukrainy, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-robochoyi-grupi-dlya-a265>.

19 Ольга Стефанішина, „Зелена трансформація” дозволить розкрити економічний потенціал України [Olha Stefaniszyna, „Zielona transformacja” pozwoli rozwinąć gospodarczy potencjał Ukrainy], „Eurointegracyjny portal”, 9.04.2021, <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/3958>.

20 „Євроінтеграційний Дайджест”. Випуск № 174 [„Eurointegracyjny Przegląd Prasowy”, nr 174], Eurointegracyjny portal, 19.04.2021, <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/3992>.

21 „Євроінтеграційний Дайджест”. Випуск № 207 [„Eurointegracyjny Przegląd Prasowy”, nr 207], Eurointegracyjny portal, 6.12.2021, <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4331>.

22 „Євроінтеграційний Дайджест”. Випуск № 203 [„Eurointegracyjny Przegląd Prasowy”, nr 203], Eurointegracyjny portal, 8.11.2021, <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4278>.

Ministerstwa odpowiedzialne za sfery EZŁ. Największa aktywność charakteryzuje Ministerstwo Energetyki (kwestia wodoru), Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych (polityka klimatyczna, finanse klimatyczne²³), Ministerstwo Gospodarki (CBAM). Niestety ukraińskie Ministerstwo Środowiska nie realizuje żadnych „zielonych” inicjatyw związanych z EZŁ (natura, ochrona bioróżnorodności, zerowe zanieczyszczenie itd.). Ministerstwo Gospodarki najwięcej wysiłków poświęca kwestii CBAM, czyli postrzega EZŁ głównie jako zagrożenie, a nie jako nowe możliwości.

Niektóre ministerstwa umieszczają nawet na swoich stronach internetowych informacje o planach związanych z EZŁ. Na przykład Ministerstwo Rozwoju Regionalnego następujące obszary w ramach EZŁ wskazuje jako perspektywiczne: zapewnienie czystej, dostępnej i bezpiecznej energii (scentralizowane dostawy ciepła, transformacja regionów węglowych), oszczędne i efektywne energetycznie budownictwo i modernizacja (efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych, regulacje techniczne w budownictwie), mobilizacja przemysłu w celu osiągnięcia czystej gospodarki o obiegu zamkniętym (przerób odpadów komunalnych, budownictwo), ambicje związane z zerowym zanieczyszczeniem środowiska wolnego od substancji toksycznych (wodociągi i kanalizacja)²⁴.

Ukraiński parlament. Europejski Zielony Ład i poszczególne jego elementy (w szczególności zmiany klimatyczne) był poddawany pod dyskusję w formie wysłuchań komitetów. W 2020 roku takie wysłuchania przeprowadziły Komitet ds. Integracji Europejskiej i Komitet ds. Polityki Ekologicznej. Rekomendacje²⁵ z tych wysłuchań podkreślają konieczność dialogu między Ukrainą a Unią Europejską, w szczególności co do opracowania i przyjęcia mapy drogowej, a także co do węglowego podatku granicznego (CBAM). Efekty wysłuchań w Komitecie ds. Polityki Ekologicznej i Wykorzystania Zasobów Naturalnych²⁶ doprowadziły do przyjęcia rekomendacji. Głównym założeniem synchronizacji z EZŁ jest opracowanie własnego „Ukraińskiego Zielonego Ładu”, w szczególności pod postacią państwowego programu wychodzącego od drugiego wkładu narodowego, a także od planowanych działań związanych z udziałem Ukrainy w tym programie. Wiele uwagi w tych rekomendacjach poświęcono CBAM, w tym konieczności nasilenia prac mających zminimalizować wpływ CBAM na ukraińskich eksporterów. Deputowani często umieszczają dołączenie do EZŁ w kontekście konieczności przyjęcia ekologicznych ustaw lub ochrony ukraińskich przedsiębiorstw.

Przed konferencją w Glasgow i po niej parlament aktywnie zajął się kwestiami polityki klimatycznej: została przyjęta nota Rady Najwyższej Ukrainy do konferencji klimatycznej ONZ²⁷, kilku deputowanych weszło w skład oficjalnej ukraińskiej delegacji, aktywnie omawiane i dyskutowane były przebieg

23 „Евроінтеграційний Дайджест”. Випуск № 182 [„Eurointegracyjny Przegląd Prasowy”, nr 182], Eurointegracyjny portal, 14.06.2021, <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4099>.

24 *Європейський зелений курс [Europejski Zielony Ład]*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 14.05.2021, <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/europ-integration/greendeal/>.

25 *Комітетські слухання [Wysłuchania w Komitecie]*, Komitet ds. Integracji Ukrainy z Unią Europejską, http://comeuroint.rada.gov.ua/news/activity/activity_hearings/activity_hearings_committe.

26 *22 грудня 2020 р. відбулися Комітетські слухання на тему: „Участь України у Європейському зеленому курсі” [22 grudnia 2020 r. odbyło się w Komitecie wysłuchanie „Udział Ukrainy w Europejskim Zielonym Ładzie”]*, Komitet ds. Integracji Ukrainy z Unią Europejską, 22.12.2020, http://komekolog.rada.gov.ua/documents/sluhannja/kom_sluhannja/75388.html.

27 *Постанова Про Звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату, яка включатиме проведення 26-ї сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, 16-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Кіотського протоколу, та 3-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Паризької угоди, Генеральної Асамблеї ООН, Європейського Союзу, Ради Європи, парламентських асамблей, Європейського парламенту, Міжпарламентського союзу, інших регіональних і міжнародних організацій, урядів та парламентів іноземних держав, на підтримку глобальних цілей з питань зміни клімату [Uchwała O Nocie Rady Najwyższej Ukrainy do konferencji klimatycznej ONZ, która obejmuje przeprowadzenie 26. konferencji stron ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, 16. sesji konferencji sygnatariuszy, która jest naradą sygnatariuszy protokołu z Kioto, oraz 3. sesji konferencji sygnatariuszy, która jest naradą sygnatariuszy porozumienia paryskiego, Zgromadzenia Ogólnego ONZ, Unii Europejskiej, Rady Europy, zespołów parlamentarnych, Parlamentu Europejskiego, Unii Międzyparlamentarnej i innych regionalnych i międzynarodowych*

i efekty COP 26, a po zakończeniu negocjacji w komitetach odbyły się wysłuchania dotyczące skutków negocjacji klimatycznych²⁸.

Jednakże deputowani nie podejmowali inicjatyw ustawodawczych związanych z EZŁ. Ogółem w roku 2021 ukraiński parlament nie przegłosował żadnej systemowej ustawy dotyczącej ochrony środowiska spośród niezbędnych do realizacji umowy stowarzyszeniowej, chociaż projekty niektórych ustaw od lat są już rozpatrywane przez Najwyższą Radę Ukrainy (w szczególności ramowa ustawa o odpadach czy o zanieczyszczeniach przemysłowych i zintegrowanych zezwoleniach).

Ukraiński biznes. Eksperti wskazują, że wprowadzenie przez Unię Europejską Europejskiego Zielonego Ładu i dołączenie do niego Ukrainy może być korzystne dla ukraińskiego biznesu. Warunkami są szybka zmiana orientacji na ekologiczne towary i usługi oraz ekomodernizacja. Potencjalne zyski ekonomiczne dla ukraińskiego biznesu to: włączenie przedsiębiorstw w nowe procesy przemysłowe UE, udział w zielonych sojuszach, nowe możliwości dla zielonych towarów i usług z Ukrainy, powstanie nowych rynków (rozwój infrastruktury dla transportu elektrycznego, technologie wodorowe, nowe ekologiczne technologie dla przemysłu i rolnictwa, technologie cyfrowe)²⁹. Niemniej ukraiński biznes często postrzega EZŁ – a zwłaszcza plany UE co do wprowadzenia CBAM – jako zagrożenie. Dotyczy to szczególnie wielkiego biznesu, nastawionego na eksport do UE.

Ostatnio w Ukrainie widoczne jest duże ożywienie stowarzyszeń biznesowych, które przygotowują liczne publikacje (między innymi dla mediów) i organizują spotkania, gdzie głównymi tematami są kwestia zagrożeń ze strony zielonej transformacji, konieczność dużych nakładów na transformację ekologiczną przedsiębiorstw (co powinno zapewnić państwo) itd. Wśród najbardziej aktywnych można wymienić Europejskie Stowarzyszenie Biznesu³⁰ oraz Ukraińskie Stowarzyszenie Biznesu i Handlu³¹.

Biznes stara się skupić wokół siebie także organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które mogą go poprzeć i lobbować w sprawie jego interesów. Najbardziej wyrazistym przykładem takiego zjawiska są działania Zawodowego Stowarzyszenia Ekologów Ukrainy³².

Spółeczeństwo obywatelskie. Większość podejmowanych przez organizacje pozarządowe działań dotyczących EZŁ odbywa się przy wsparciu Międzynarodowej Fundacji Odrodzenie i jej programu grantowego wspierającego Zielony Ład³³. Można wskazać działalność takich organizacji jak: Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko” (polityczny kontekst EZŁ)³⁴, Dixi Group (energetyka)³⁵,

---

organizacji, rządów i parlamentów państw, dla poparcia globalnych celów dotyczących zmiany klimatu], 5.11.2021, Najwyższa Rada Ukrainy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-IX#Text>.

28 22 грудня 2021 року відбулися слухання у Комітеті на тему: «Кліматична стратегія України. Підсумки 26-ї Конференції Сторін Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату. Українська екологічна складова Європейського Зеленого Курсу. План дій Уряду до 2030 р. щодо реалізації вимог Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди» [22 грудня 2021 року відбуло się w Komitecie wysłuchanie „Strategia klimatyczna Ukrainy. Podsumowanie COP 26. Ukraiński ekologiczny wkład w Europejski Zielony Ład. Plan działań rządu do 2030 r. odnośnie realizacji założeń planowanego wkładu Ukrainy do porozumienia paryskiego”], Komitet ds. Polityki Ekologicznej, 22.12.2021, http://komekolog.rada.gov.ua/news/main_news/75728.html.

29 *Європейський зелений курс: можливості та загрози для України. Аналітичний документ [Europejski Zielony Ład: możliwości i zagrożenia dla Ukrainy. Analiza]*, kwiecień 2020, Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”, <https://www.rac.org.ua/priorytety/evropeyskyy-zelenyy-kurs/evropeyskyy-zelenyy-kurs-mozhlyvosti-ta-zagrozy-dlya-ukrayiny-2020>.

30 *Європейська Бізнес Асоціація [Europejskie Stowarzyszenie Biznesu]*, <https://eba.com.ua/>.

31 *Ukrainian Business & Trade Association [Ukraińskie Stowarzyszenie Biznesu i Handlu]*, <https://ubta.com.ua/>.

32 *Професійна асоціація екологів України [Zawodowe Stowarzyszenie Ekologów Ukrainy]*, <https://paeu.com.ua/>.

33 *Проект „EU4USociety” [Projekt „EU4USociety”]*, <https://www.irf.ua/program/eu4usociety/>.

34 *Ресурсно-аналітичний центр „Суспільство і довкілля” [Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”]*, www.rac.org.ua.

35 *Dixi Group*, <https://dixigroup.org/>.

„Zielone dossier” (rolnictwo)³⁶, Ekologia – Prawo – Człowiek (odpady i bioróżnorodność)³⁷, Ekodija (klimat i transport)³⁸, Ukraiński Pryzmat (polityka zagraniczna)³⁹. W większości przypadków organizacje pozarządowe i ośrodki analityczne starają się pokazać zalety EZŁ oraz możliwości przemiany zagrożeń w szanse.

W dyskusjach wokół EZŁ aktywnie uczestniczą również stowarzyszenia organizacji pozarządowych. Można tu wskazać przede wszystkim działalność dwóch platform proeuropejskich – Ukraińskiej Narodowej Platformy Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego⁴⁰ oraz ukraińskiej strony Platformy Społeczeństwa Obywatelskiego Ukraina-UE⁴¹. Platformy te niejednokrotnie odnosiły się do EZŁ w swoich deklaracjach i działaniach.

Grupa doradcza ds. handlu i stałego rozwoju od dwóch lat w swoich deklaracjach podkreśla znaczenie EZŁ dla Ukrainy, zwracając szczególną uwagę na kwestie polityki klimatycznej, zielonego rolnictwa i CBAM⁴².

Ludność Ukrainy. Włączenie Ukrainy w EZŁ przyniesie korzyści również ludności Ukrainy, szczególnie w zakresie poprawy ekologicznej jakości życia i rozwoju społeczno-gospodarczego. Niemniej przeciętni obywatele na razie nic nie wiedzą o EZŁ, a nawyki ekologiczne wymagają jeszcze sporo pracy. Ogólnoukraińskie socjologiczne badanie opinii publicznej dotyczące stosunku obywateli do środowiska⁴³ (przeprowadzone przez firmę Fama na zamówienie Analitycznego Centrum „Społeczeństwo i Środowisko” w 2018 roku według metodologii Eurobarometru) pokazało, że inaczej niż w przypadku pozostałych Europejczyków Ukraińcy wykazują duże rozbieżności między wartościami ekologicznymi a praktyką. Ogólna liczba działań ekologicznych obywateli jest w Ukrainie znacznie niższa niż w Unii, a przeważająca część tych działań ma w Ukrainie motywację ekonomiczną (na przykład ograniczenie zużycia energii i wody).

Miasta Ukrainy. Idea zielonej transformacji jest aktywnie rozwijana na poziomie ukraińskich miast, ponieważ większość sfer objętych przez EZŁ dotyczy bezpośrednio miast i społeczności lokalnych: adaptacja do zmian klimatu, rozwój zielonych przedsiębiorstw i ekologicznego rolnictwa, redukcja odpadów, ochrona bioróżnorodności, ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i wody, zagrożenie hałasem, wykorzystanie ekologicznego transportu zbiorowego itd.⁴⁴ Narzędzia stworzone dla miast w ramach EZŁ nie są w pełni dostępne dla Ukrainy. Niemniej w wielu miastach widoczna jest wola polityczna przeprowadzenia zielonych zmian: niektóre miasta pracują nad wprowadzeniem „zielonych zasad” do swoich dokumentów strategicznych i mają ambitne plany zielonej transformacji (na przykład Winnica,

36 Інформаційний центр „Зелене досьє” [Centrum Informacyjne „Zielone dossier”], <https://www.dossier.org.ua/>.

37 Екологія. Право. Людина [Ekologia. Prawo. Człowiek], <http://epi.org.ua/>.

38 Екодія [Ekodija], <https://ecoaction.org.ua/>.

39 Українська Призма [Ukraiński Pryzmat], <http://prismua.org/>.

40 Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства [Ukraińska Narodowa Platforma Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego], <http://eap-csf.org.ua/>.

41 Strona internetowa organizacji: Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства [Ukraińska Narodowa Platforma Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego], <https://eu-ua-csp.org.ua/>.

42 The EU-Ukraine Domestic Advisory Group, <https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/other/eu-ukraine-domestic-advisory-group>.

43 *Звіт про соціологічне опитування громадян [Sprawozdanie dotyczące socjologicznego badania opinii publicznej]*, 2018, Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”, <https://www.rac.org.ua/priorities/political-processes-and-the-environment/citizens-attitudes-towards-the-environment/full-poll-report-on-citizens-attitudes-towards-the-environment--2018>.

44 Szczegółowe informacje w opracowaniu: *Вісім ідей для зелених міст України [Osiem pomysłów na zielone miasta Ukrainy]*, 2020, Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”, <https://www.rac.org.ua/priorytety/evropeyskyy-zelenyy-kurs/visim-idey-dlya-zelenykh-mist-ukrainy-2020>.

która w styczniu 2022 roku ogłosiła lokalny Zielony Ład⁴⁵), inne zaś podejmują praktyczne kroki dla osiągnięcia celów EZŁ (na przykład Równie⁴⁶).

III. Czego potrzeba, aby Europejski Zielony Ład odniósł sukces w Ukrainie?

Można wskazać dwa główne czynniki kluczowe dla efektywnego włączenia się Ukrainy w Europejski Zielony Ład lub dla realizacji jego strategicznych celów. Przede wszystkim są to wola polityczna Unii Europejskiej (by umożliwić Ukrainie korzystanie ze wszystkich narzędzi i mechanizmów EZŁ, co może nastąpić w drodze opracowania i przyjęcia odrębnego dwustronnego dokumentu w rodzaju Zielonego Programu dla Bałkanów Zachodnich⁴⁷ lub też mapy drogowej z wyliczeniem inicjatyw z zakresu EZŁ⁴⁸) oraz wola polityczna Ukrainy (realizowanie zielonych inicjatyw, skuteczne partnerstwo międzynarodowe w zakresie kwestii klimatycznych).

Drugi czynnik to wsparcie finansowe zielonej transformacji. Ten element można wzmocnić poprzez działania platformy finansowej w ramach dialogu z Ukrainą odnośnie EZŁ i zielonej transformacji. O utworzeniu tej platformy zdecydowano podczas drugiego posiedzenia grupy roboczej dialogu na najwyższym szczeblu ds. EZŁ i zielonej transformacji Ukrainy we wrześniu 2021 roku. Na przykład koncepcja państwowego programu celowego sprawiedliwej transformacji regionów węglowych Ukrainy na okres do 2030 roku określa, że zakładana ogólna kwota finansowania programu na lata 2022–2030 to 15,7 mld hrywien.

Inne ważne czynniki to: odpowiednie wsparcie instytucjonalne procesu dołączania do EZŁ (działanie międzyresortowej grupy ds. EZŁ, włączenie do prac wszystkich kluczowych ministerstw i koordynacja ich działań), wykorzystanie „zielonego przywództwa” Ukrainy w regionie (na razie przewodniczy ona strategii UE dla regionu Dunaju i Wspólnocie Energetycznej, które wśród priorytetów mają dekarbonizację i neutralność klimatyczną), realizacja umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską (umowa ta reguluje większość kwestii związanych z EZŁ i zawiera konkretne zobowiązania dotyczące zbliżenia do unijnego ustawodawstwa w odpowiednich sferach, na przykład w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu Ukraina ma uzgodnić swoje ustawodawstwo z 29 dyrektywami i rozporządzeniami UE⁴⁹) i innych zobowiązań międzynarodowych (porozumienie paryskie, konwencja o różnorodności biologicznej, umowa o Wspólnocie).

45 У Вінниці відбулося засідання Ради підприємців щодо впровадження у місті Європейського зеленого курсу [W Winnicy odbyło się posiedzenie Rady Przedsiębiorców w sprawie wprowadzenia w mieście Europejskiego Zielonego Ładu], Rada Miejska Winnicy, 8.12.2021, <https://new.vmr.gov.ua/u-vinnytsi-vidbulosa-zasidannia-rady-pidpriemstiv-shchodo-vprovadzhennia-u-misti-ievropeskoho-zelenoho-kursu>.

46 Зелени коридори: чому вони потрібні кожному місту [Zielone korytarze: dlaczego są potrzebne w każdym mieście], Ekoklub, 8.10.2020, https://ecoclubivne.org/green_links/.

47 European Commission, *Commission staff working document. Guidelines for the Implementation of the Green Agenda for the Western Balkans*, 6.10.2020, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2020-10/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf.

48 Istnieją opracowania eksperckie, które proponują konkretne inicjatywy flagowe w zakresie EZŁ między Ukrainą i UE: *Mapping of strategic targets of Ukraine and the EU in the context of the European Green Deal: development vectors and flagship initiatives*, kwiecień 2021, Centrum Analityczne „Społeczeństwo i Środowisko”, <https://www.rac.org.ua/uploads/content/615/files/enggreendeal-flagshipmapping2021.pdf>.

49 Na specjalnie utworzonym przez rząd portalu Puls Uhody [Puls Stowarzyszenia], <https://pulse.kmu.gov.ua/>, można zobaczyć, jak Ukraina realizuje umowę stowarzyszeniową. Można też skorzystać z danych niezależnych monitoringów przeprowadzanych przez organizacje pozarządowe i centra analityczne, na przykład Ukraińskie Centrum Polityki Europejskiej prowadzi kompleksowe coroczne monitoringi: *Співпраця між ЄЦ та Україною: як зробити Угоду про Асоціацію більш дієвою [Współpraca między UE i Ukrainą: jak uczynić układ stowarzyszeniowy bardziej skutecznym]*, Ukraińskie Centrum Polityki Europejskiej, Przedstawicielstwo Fundacji Konrada Adenauera w Ukrainie, 2019, https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/EU-UA_UKR_PRINT_FINAL_05.02.pdf; *Євроінтеграція попри COVID: прогрес у виконанні Угоди про асоціацію у 2020 – першу половину 2021 рр.*

Dalszy rozwój wydarzeń związanych z dołączaniem Ukrainy do Europejskiego Zielonego Ładu będzie przebiegał na kilku poziomach:

- (1) Poziom strategiczny, który będzie zapewniony dzięki opracowaniu mapy drogowej i Zielonego Ładu dla Ukrainy. Dokument może powstawać analogicznie do Zielonego Programu dla Bałkanów Zachodnich. Winien on zawierać szereg priorytetowych kierunków współpracy (inicjatyw flagowych), które są interesujące zarówno dla Ukrainy, jak i Unii Europejskiej.
- (2) Współpraca punktowa. Może to być współpraca w zakresie energetyki wodorowej, wspólnego systemu handlu emisjami gazów cieplarnianych, stworzenia dodatkowego klastru sieci obszarów chronionych NATURA 2000 (tzw. stowarzyszona NATURA 2000 albo NATURA 2000+), włączenia ukraińskich producentów do przemysłowych łańcuchów dostaw UE, dołączenia do „fali renowacji” itd.
- (3) Proces synchronizacji, zapewniony dzięki wykonaniu przez Ukrainę „pracy domowej” w ramach umowy stowarzyszeniowej Ukraina–UE oraz umów międzynarodowych w sferach związanych z EZŁ (polityka przemysłowa, energetyka, transport, rolnictwo, odpady, walka z zanieczyszczeniem, polityka klimatyczna, digitalizacja itd.).
- (4) Dołączanie do EZŁ poprzez inicjatywy lokalne, w tym na poziomie miast, które mają szczególne znaczenie w procesie implementacji Zielonego Ładu.

W wersji idealnej wskazane jest połączenie wszystkich czterech kierunków.

Jeśli brać pod uwagę deklaracje ukraińskich urzędników, można przyjąć, że w roku 2022 aktualne będą kwestie pozyskania środków dla zielonej transformacji (przez inicjatywy Partnerstwa Wschodniego i współpracę z międzynarodowymi instytucjami finansowymi). Ambitnym celem Ukrainy będzie pełna integracja polityk sektorowych z celami Europejskiego Zielonego Ładu⁵⁰, co będzie wymagało opracowania wspólnego narodowego dokumentu, który określi kierunki ukraińskiego Zielonego Ładu dla wszystkich organów władzy.

IV. Jaka jest rola Polski?

Polska odgrywa ważną rolę ambasadora Ukrainy w Unii Europejskiej i warto tę rolę rozciągnąć również na włączenie Ukrainy do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu. Stworzyłoby to duże możliwości rzeczowej współpracy między Ukrainą a Polską i wzmocniłoby polskie wysiłki w nagłaśnianiu kwestii ukraińskiej w Unii. Zakłada to wspólne konsultacje i polskie wsparcie dla dołączenia przez Ukrainę do pewnych inicjatyw EZŁ na poziomie unijnym (w Brukseli).

Polska może być zainteresowana zintensyfikowaniem współpracy w kwestiach stanowiących sferę wspólnych interesów – odnośnie międzynarodowych problemów ekologicznych i klimatycznych.

[Eurointegracja pomimo COVID-u: progres w realizacji układu stowarzyszeniowego w 2020 i pierwszej połowie 2021 roku], Ukraińskie Centrum Polityki Europejskiej, Przedstawicielstwo Fundacji Konrada Adenauera w Ukrainie, 2021, https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/uczypet_zvit-2021_polisi-brif_ukr_eds_sd.pdf.

50 Прем'єр-міністр України і Високий представник ЄС домовилися про проведення 8-го засідання Ради асоціації [Premier Ukrainy oraz wysoki przedstawiciel EU porozumeli się w sprawie przeprowadzenia ósmego posiedzenia Rady Stowarzyszeniowej], Portal Rządowy, 6.01.2022, <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-ukrayini-i-visokij-predstavnik-yes-domovilisya-pro-provedennya-8-go-zasidannya-radi-asociaciyi>.

W szczególności współpraca międzynarodowa przy tworzeniu terenów objętych ochroną przyrodniczą i zarządzaniu nimi dobrze wpisuje się w kontekst oraz cele EZŁ i może stać się przykładem tzw. punktowej integracji Ukrainy z UE: stworzenie formatu NATURA+ dla włączenia Ukrainy jest jednym z konkretnych, możliwych projektów politycznych.

Polska może dzielić się doświadczeniami w zakresie bieżących kwestii EZŁ. Na przykład Unia rozpoczęła program wymiany dla regionów węglowych Bałkanów Zachodnich, Ukrainy i UE. Ukraina i Polska mogłyby być aktywnymi uczestnikami tego programu, co wzmocniłoby także realizację ukraińskiego programu transformacji regionów węglowych.

Zadania EZŁ mogą być realizowane poprzez regionalne formaty współpracy. Na przykład Trójkąt Lubelski to jeden z formatów współpracy zagranicznej, korzystny dla wszystkich uczestników. Włączenie do tych procesów „zielonych” elementów może zostać zainicjowane przez Polskę; będzie to sprzyjać zarówno wzrostowi wpływów Polski, jak i przebiegowi zielonej transformacji Ukrainy.

Polska może aktywnie wspierać zielone inicjatywy Ukrainy w ramach Partnerstwa Wschodniego. Może to oznaczać finansowe wsparcie wspólnych projektów (na przykład na poziomie miast) udzielane w ramach Partnerstwa Wschodniego pod warunkiem międzynarodowej współpracy. Polscy partnerzy mają liczne kompetencje, w szczególności w zakresie administrowania oraz realizacji projektów i programów finansowanych przez UE. Przy odpowiednim wsparciu politycznym mogliby oni zająć ważną niszę w realizacji projektów obejmujących międzynarodową pomoc techniczną lub udział instytucji kredytowych.

Kontekst wojenny i powojenny

Po zaatakowaniu Ukrainy przez Rosję 24 lutego 2022 roku priorytety dotyczące wprowadzania rozwiązań ekologicznych do wszystkich dziedzin gospodarki i życia społecznego Ukrainy uległy radykalnej zmianie. Na pierwszy plan wysuwają się kwestie walki z najeźdźcą i działania humanitarne.

Niemniej uwzględnianie zasad i celów Europejskiego Zielonego Ładu w okresie wojennym i powojennym można rozpatrywać z dwóch głównych perspektyw:

- w kontekście dążenia Ukrainy do uzyskania statusu kraju kandydującego do Unii Europejskiej,
- w kontekście powojennej odbudowy Ukrainy.

Właśnie w ramach tych dwóch kierunków w okresie powojennym Ukraina będzie mogła nie tylko wrócić do przedwojennych dyskusji na temat EZŁ, ale również znacząco zwiększyć się jej szanse na wprowadzenie rozwiązań ekologicznych do gospodarki i życia społecznego – konieczne będzie odbudowywanie gospodarki, infrastruktury, energetyki i zasobów mieszkaniowych zgodnie z zasadami ekologii.

Kluczowym zadaniem będzie wykorzystanie tej możliwości, bowiem główni partnerzy międzynarodowi i międzynarodowa społeczność już dziś mówią o tym, że odbudowa Ukrainy musi uwzględniać aspekty ekologiczne.

Perspektywa członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej zakłada konieczność wzmocnienia reform w kraju, w szczególności tych dotyczących środowiska i zmian klimatycznych, biorąc pod uwagę obszerność *acquis communautaire* (tutaj dorobek prawny wspólnot europejskich i Unii Europejskiej będzie o wiele

większy niż 29 dyrektyw i regulaminów, które Ukraina musi wprowadzić zgodnie z umową stowarzyszeniową w części dotyczącej środowiska) oraz ostatnie tendencje UE nadające priorytet agencji ekologicznej i klimatycznej poprzez wprowadzenie Europejskiego Zielonego Ładu.

Plany przestrzegania zasad Europejskiego Zielonego Ładu są nadal deklarowane na najwyższym szczeblu politycznym Ukrainy. W kwietniu 2022 roku premier Ukrainy Denys Szmyhał stwierdził: „W 2021 roku Ukraina znajdowała się wśród krajów, które posłuchały wezwania UE odnośnie realizacji Zielonego Ładu. W procesie naszej odbudowy będziemy kontynuować tę politykę. W centrum uwagi będzie wsparcie dla elektrowni jądrowych, wodnych, słonecznych i wiatrowych. Będzie kontynuowana sprawiedliwa transformacja regionów węglowych”⁵¹.

Rozpoczęto już prace przy planie odbudowy i rozwoju Ukrainy w okresie powojennym. Tekst samego dokumentu na razie nie jest dostępny, jednak z prezentacji i dyskusji widać, że wymaga on głębszej integracji kwestii ekologicznych i wzmocnienia tej jego części, która dotyczy Zielonego Ładu.

21 kwietnia 2022 roku na mocy dekretu prezydenta została utworzona Narodowa Rada ds. Odbudowy Ukrainy ze Skutków Wojny⁵². W chwili obecnej w ramach Rady powstały grupy robocze, które pracują nad planem odbudowy.

18 maja 2022 roku Komisja Europejska przyjęła *Komunikat o pomocy Ukrainie i jej odbudowie (Ukraine relief and reconstruction)*⁵³. Komunikat jest odpowiedzią UE na likwidację deficytu w finansowaniu Ukrainy i długoterminowej odbudowy. Plan odbudowy stanie się dla Unii Europejskiej i partnerów podstawą określenia priorytetowych kierunków finansowania oraz konkretnych projektów.

Komisja Europejska proponuje udzielenie Ukrainie pomocy finansowej pod postacią pożyczek w wysokości do 9 mld euro w roku 2022. W dłuższej perspektywie proponowane jest utworzenie międzynarodowej platformy koordynacyjnej kierowanej wspólnie przez Komisję Europejską i ukraiński rząd – „Platformy Odbudowy Ukrainy”, która będzie zarządzać realizacją planu odbudowy Ukrainy.

Jeden z czterech głównych kierunków odbudowy Ukrainy będzie obejmował „pomoc w odbudowie gospodarki i społeczeństwa Ukrainy poprzez wspieranie stałej i inkluzywnej konkurencyjności gospodarczej, stabilnego handlu i rozwoju sektora prywatnego, co równocześnie będzie wspierało ekologiczną i cyfrową transformację kraju”. Ważnym elementem odbudowy jest to, że będzie się ona odbywać w ścisłym powiązaniu z reformami proeuropejskimi, a także będzie zgodna z agendą ekologiczną.

Poza tym planowane jest uwzględnienie celów i zasad Europejskiego Zielonego Ładu również w procesie powojennej odbudowy na poziomie lokalnym. W maju 2022 roku przy Lwowskiej Radzie Obwodowej utworzono grupę roboczą ds. opracowania strategii adaptacji głównych gałęzi przemysłu obwodu lwowskiego do warunków stanu wojennego oraz na okres powojenny. Przez miesiąc grupa będzie pracować nad określeniem nowych zadań i kierunków dla zapewnienia efektywności gospodarki

51 *Ukraine's prime minister says reconstruction planning must start now*, „The Economist”, 30.04.2022, <https://www.economist.com/by-invitation/ukraines-prime-minister-says-reconstruction-planning-must-start-now/21808965>.

52 Указ Президента України № 266/2022: *Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни* [Dekret prezydenta Ukrainy nr 266/2022: *Sprawa Narodowej Rady ds. Odbudowy Ukrainy ze Skutków Wojny*], 21.04.2022, <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.

53 *Ukraine relief and reconstruction, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, 18.05.2022, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ukraine-relief-reconstruction_en.pdf?fbclid=IwAR3d2LLU9wiGw4GUfQ5n9ZHkYehceEoS17iI3TKXI7UdNNhpUv7aR-TABxfc.

w warunkach wojennych, a następnie zaprezentuje projekt dokumentu dla konsultacji społecznych i zatwierdzenia przez radę obwodową. Co ważne, podczas opracowywania strategii adaptacji głównych gałęzi przemysłu obwodu lwowskiego do warunków wojny oraz na okres powojenny eksperci starają się uwzględniać wymagania Europejskiego Zielonego Ładu, zwłaszcza w kontekście jak najszybszej integracji Ukrainy z UE⁵⁴.

Spółeczeństwo także popiera ekologiczny wariant odbudowy Ukrainy. Na przykład ponad 20 organizacji pozarządowych przygotowało oświadczenie i zaproponowało szereg zasad odbudowy Ukrainy. W oświadczeniu podkreślono między innymi, że „odbudowa Ukrainy to nie powrót do stanu sprzed wojny, lecz pełnowartościowa rozbudowa i integracja z Unią Europejską na zasadach stałego rozwoju oraz z uwzględnieniem Europejskiego Zielonego Ładu, co stanowi również gwarancję spełnienia kryteriów kopenhaskich związanych z wstąpieniem do UE”⁵⁵.

Wprowadzanie Europejskiego Zielonego Ładu oraz jego celów zmienia się w wyniku wojny w Ukrainie. Istotne zmiany zachodzą w elementach EZŁ dotyczących energetyki, podnoszona jest kwestia zmiany celów polityki rolnej UE, dochodzi do odsuwania w czasie poszczególnych inicjatyw w zakresie ochrony przyrody.

Natalia Andrusewycz (*Наталія Андрусевич*) – prezeska zarządu Centrum Analitycznego „Społeczeństwo i Środowisko”, będącego pozarządowym ośrodkiem analitycznym, który działa w dziedzinie polityki oraz prawa środowiskowego i klimatycznego w Ukrainie i regionie. Ekspertka ds. integracji europejskiej, polityki środowiskowej i klimatycznej oraz prawa Ukrainy i UE. Uczestniczyła w przygotowywaniu szeregu raportów monitorujących wdrażanie przez Ukrainę układu stowarzyszeniowego, właściwe zarządzanie środowiskiem itp. Od dwóch lat zajmuje się analizą następstw Europejskiego Zielonego Ładu dla Ukrainy.

54 Львівська обласна рада, *Стратегія адаптації базових галузей Львівщини має відповідати Європейському зеленому курсу* [Lwowska Rada Obwodowa, *Strategia adaptacji głównych gałęzi przemysłu obwodu lwowskiego musi być zgodna z Europejskim Zielonym Ładem*], 11.05.2022, <https://lvivoblrada.gov.ua/news/strategiya-adaptacii-bazovih-galuzei-lvivshchini-maje-vidpovidati-jevropейskomu-zelenomu-kursu-robotcha-grupa-z-ekologiji>.

55 *Принципи «зеленого» відновлення України оприлюднила громадська спільнота, „Українська енергетика”* [Zielona odbudowa Ukrainy: stanowisko społeczeństwa. „Ukraińska energetyka“], 6.05.2022, <https://ua-energy.org/uk/posts/pryntsy-py-zelenoho-vidnovlennia-ukrainy-opryliudnyla-hromadska-spilnota>.

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępniane na licencji Creative Commons. Uznanie autorstwa na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

Redakcja: Izabella Sariusz-Skąpska
Korekta: Joanna Liczner
Warszawa 2022
ISBN 978-83-66544-66-6